

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מה.

עין משפט נר מצוה

(א) זכרות לג: פסחים יג: זכ: (ב) (י"ג לרבי), (ג) (לעיל מג:), (ד) ממנוח א: מדות פ"ג מ"א, (ה) (שמות ד), (ו) ועיי' רש"י לקמן מו: ד"ה מ"ד, (ז) (תרגומן), (ח) (לקמן מו:).

הגהות הב"ח

(א) במשנה שבע פעמים (בשעת פטירתו וכו' ליה ולך מנחה) תא"מ וי"ב ט"א א"ט בשנה אלא לקמן בגמרא וכן משמע מפיו: רש"י לקמן:

הגהות מהר"ב

[א] גמ' תנא רבות וארוסת ונבואת. מלת רבות נמקד וי"ב ז"ל רבות:

מוסף רש"י

סטיו כפול היה. אנטפולת וז לפנים מו כהירק עגול לשם שם (ברכות ג: וכע"ז פסחים יג: בנב).

רבינו הגנאל

אמי רחבה אמ' ר' יהוד' כו, היה מספק ליה אי משום ר' יהוד' אי משום רב יהוד', והיה מדרקק על עצמו שלא יחליף השמעות, והיה שונה רב"ב. מתני' מצות ערבה כיצד מקום בו. תניא קלניא. כלומ' קלניא היה שם אורח מקום ולא האי שמא. [ולא דמין למאי דאמר] בחילת השותפין הורודס קלניא מתעבי, שפירושו בן חורין נעשה, (ג) ה"ך קלניא והך קלניא, ושם אורח מקום היה. ותנא דיון קרא ליה מוצא שהוא מוצא מן המס, שאינן שרות המקופות אלא כמו המדבר שאין עליו מס. ותנא רבות ארוכות גבורות י"א אמה כדי שיהיו גיחות על המזבח אמה. פי' גיחות, יהו (ה) גבורות, כמו גבורות. ואמרי' ש"מ מוז הברייתא כי הן י"א אמה ומהך אמה אחת גזונה על המזבח, כי על יסוד המזבח היה מעמידים. שאם תאמר על קרקע היה מעמידים, גובה המזבח עשר אמות עלה, אמה

וכי לייבשן הוא לר"ך. והרי היבש פסול: סטיו כפול. אנטפולת מקיפות אוחו ואנטפולת אחרים היקף לפניו מהיקף: **מתני'** ונקרא **מואל**. בגמרא מפרש טעמא: **אני והו**. בגימטריא אלא ה'. ועוד משבצים ושמים שמות הן הנקוצים שלש מקראות הסמוכין

זכר שמים ושמים שמות הן הנקוצים שלש מקראות הסמוכין צפרשת והיה בשלח) ויסע וגו' ויצא בין מנחה ויע משה את ידו ושלשתן בני שבצים ושמים אומיות ומנהן שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשונה של אחרון וכן צוה הסדר כולן השם הראשון והו וי"ו של ויסע ה"א דכל הלילה וי"ו דויט ושם השלישי ושבע הוא אני אל"ף דמאחריה ונו"ן ראשון והענין בחשבון של מפרע וי"ד דרוח קדים: **ואתו היום**. שבציעי: **גיגיוס**. קוני"ש של וזכ מלאות מיס: **חריוס** של דקל היו מציאין. בין בחול בין בשבת ובגמרא מפרש טעמא: **חריוס**. ענפים: **מיד פינוקוס שומטין אס לולביהן**. הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם שבציעי: **ואולניו אפרוגיהן**. של מיוקוס ואין בדבר לא משום גול ולא משום דרכי שלום שכן נהגו מחמת שמחה: **גמ' קלניא**. בן חורין מן המס של מלך: **דמיפק מברגא**. מואל מכלל המס של מלך והיינו נמי קלניא דמוספתא:

כדי שיהו גוחות על המזבח גרסינן. גוחות מוטות כמו כותל הגומה לרה"ר דפ"ק דמועד קטן (ד' ג:). **ש"מ**. מדקתני גוחות על המזבח אמה ואל"ף להיות גוחות על המזבח אמה אלא א"כ גבוהות ממנו אמתים ואם יומר יותר דלם אינם גבוהות אמתים ומוטות אמה הרי הן נגררות בגג המזבח ואין זה לשון גוחות: **כי מנה רגליהם איסוד מנה להו**. על אמה של כניסת היסוד של מנחה: **עלה אמה**. מן הארץ צרוח שלשים ושמים על שלשים ושמים. שמתמילה בעל מלצן מרובע שלשים ושמים על שלשים ושמים והושיבו על הארץ כעין אייטער"א וגובהו אמה ומילואו סיד וקוניא חפת נמצא שעלה אמה וחזרו והציאו מלצן שהוא שלשים על שלשים וגובהו חמש אמות והושיבו על זה משוך אמה מכל זד ומילואו סיד וקוניא חפת הרי שנכנס אמה ועל אותה כניסה היו שופכין הדמים ומשם יורדין לרצפה דרך שני נקבים שהיו באחת הזווית וכשנתמלא מלצן זה נמצא שעלה חמש מן היסוד ומעלה הרי שש מן הארץ חזרו והציאו מלצן שהוא כ"ח על כ"ח והושיבו על זה משוך אמה מכל זד וגובהו ג' אמות ומילואו סיד וקוניא חפת נמצא גובהו תשע אמות והוא גג המזבח וכניסה כשצאין להקטיר ולמתן דמים והיינו דקאמר עלה אמה וכנס אמה זה היסוד עלה חמש וכנס אמה זה הסובב עלה שלש זה מקום הקרנות ולא גרסינן וכנס אמה שלא היו משוכין הקרנות כלום לפנים אלא הציא מלצן שהוא אמה על אמה צרוס אמה ונתנו לקרן ומילואו חלקי אבנים וסיד וקוניא חפת וכן לכל קרן. מ"מ גובה המזבח אלו למדין מכאן שהוא תשע אמות לצד הקרנות ואי אלארעא מנה להו והתם כר"ך לתתם באלכסון רגליהם משוכין

להלן מן המזבח מפני הכניסיות כדי שיהו ראשיהן גוחין על המזבח עליו אמה אלא לאו שמע מינה איסוד מנה להו דהוי ליה שמונה אמות לגובהו של מנחה מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסובב ממעטת אמת מגובהו שאר"ך למשוך רגליהם לשפת כניסת היסוד מנאלו גבוהות יותר משתי אמות ומהן אמה גמייה ולמעלה מן הגמייה יותר מנחה שלא היו נגררות על גבי קראה. דעולות למעלה מן המזבח: **אסרו חג בעצותים**. באילנות כמו זבין עצותים היתה למרתו (יחזקאל א) **צדד** שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי לגפן (י' יסחר ישראל (בראשית מט): **עד קרנות המזבח**. עד קרנות שהם גבוהות מן המזבח: **אסרו**

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאוחו תנא נתחלפה שיטתו דהכל דהוה ליה למימני על גב הוה תני על גב וצפ"ק דפסחים (ד' ג:). גבי שמי חלות של תודה דה"ל למימני על גב הוה תני על גב ויש לומר דאוחו התנא היה שונה שניהם צוה על גב או שניהם על גב וכשהגיע לו לרצ יהודה צראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם באחר: **זוקפיין אותן בצדי המזבח**. היינו לאחר שהקיפופו:

פעם אחת למ"ד ערבה צנטילה: **תקעו והריעו ותקעו**. משום שמחה: **אני** והו. בגימטריא אלא ה' ועוד משבצים ושמים שמות הן הנקוצין בשלח מקראות הסמוכין צפרשת והיה בשלח ויסע מלאך וגו' ויצא בין מנחה וגו' ויע משה את ידו וגו' ושלשת בני שבצים ושמים אומיות ומנחם שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשון של אחרון וכן צסדר הוא כולם כך פי' הקונטרס ועדיין כר"ך טעם לזה למה נשמנו שני שמות הללו דאמרין להו טפי מאחריתי משום דדרשינן באינה רבתי קרא דכתיב ציחוקאל (א) ואני צמח הגולה וקרא דכתיב צירמיה (מ) והוא אסור ציזקים כציכול הוא בעצמו והיינו הושענא שישעיע לעצמו: **מיד תינוקות שומטין לולביהן**. לולבי התינוקות שומטין הגדולים מידן ואולכין אתרוגין של מיוקוס ואין בדבר גול ולא משום דרכי שלום אלא שכן נהגו זו מחמת שמחה כך פי' בקונט' ויש ללמוד מכאן לאותן צחורים שרוכבים צסוקים לקראת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של חצירו או מקלקל לו סוסו שאין פטורין שכן נהגו מחמת שמחת חתן ועוד יש לומר דמתני' לא איירי כלל שיטתו הגדולים מידן של מיוקוס אלא מיד כלומר לאלמר התינוקות שומטין לולבי עצמן מתוך הערבה לפי שהלולב ארוך ושומקין זו ואתרוגיהן היו אולכין והשתא מנחם הא דפר"ך בגמרא (א) למאן דאמר אתרוג שבציעי מותר דהכל משמע מיוקוס אין גדולים לא וצקונט' דחק לפרש דהכי פר"ך מיוקוס דווקא שלא הוקצה למנוה גמורה אצל של גדולים

הוקצה למנוה גמורה אסורין כל היום וקשה דא"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: **ע"ה** שלש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מציא מלצן שהוא אמה על אמה צרוס אמה ונתנו לקרן ומילואו חלקי אבנים וסיד חפת וקוניא וכן בכל קרן כך פירש צקונט' וכן מוכיח צזבחים פרק איהו מקומן (ד' ג:). וצפרק שמי הלחם (מנחות ד' א:). שהקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מ"מ מוחק צחנס גרסת הספרים שכתוב בכל הספרים עלה שלש וכנס אמה זה מקום קרנות כלומר דבאותה כניסה היו הקרנות צנוים והשתא הוי ממש דומיא דאחריני עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות: **סביב**

תו לא משכחת להו גבהו שמי אמות למעלה מגג המזבח שיהו גוחות עליו אמה אלא לאו שמע מינה איסוד מנה להו דהוי ליה שמונה אמות לגובהו של מנחה מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסובב ממעטת אמת מגובהו שאר"ך למשוך רגליהם לשפת כניסת היסוד מנאלו גבוהות יותר משתי אמות ומהן אמה גמייה ולמעלה מן הגמייה יותר מנחה שלא היו נגררות על גבי קראה. דעולות למעלה מן המזבח: **אסרו חג בעצותים**. באילנות כמו זבין עצותים היתה למרתו (יחזקאל א) **צדד** שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי לגפן (י' יסחר ישראל (בראשית מט): **עד קרנות המזבח**. עד קרנות שהם גבוהות מן המזבח: **אסרו**

א [מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה א:]: **בב** ב מיי' פ"ו מהל' לולב הלכה כא סג עשין מד: **בג** ג מיי' שם הלכה כג טוש"ע א"ח ס"י מ"ס ספ"ף א וס"י מ"ס ספ"ף א: **כד** ד מיי' שם הל' כב: **כה** ה מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הל' א: **ז**

תורה אור השלם

1. אל ? וקרא לנו אסרו חג בעצותים עד קרנות המזבח: תהלים ק"ח כז

לעני רש"י

קוב"ש (קוב"ש). יגיוות, מיכלים גדולים ועגולים. אישטרא"ר. מוקד, כיריים.

רבינו הגנאל (המש"ך)

[וכנס אמת] זה יסוד עלה חמש אמה וכנס אמה זה הסובב עלה ג' וכנס אמה זה מקום הערבה. עכשיו אם ינחה חן המזה מרקע המזבח עד שפת האמה החמישית שהן מן היסוד עד הסובב, נמצא מתחת הקרן מן הקרקע ועד הסובב שש אמות ושני חומשי אמה. לקי"מ לן כל אמת ברביעא אמתא ותרתי חומשי באלכסונא, וכל כניסת אמה באלכסון כן תבוא מדידתה, תמצא מקרקע המזבח י"א אמה פחות חומש. אלא כיון ששה י"א כדי שיהיו גוחות על המזבח אמה ש"מ איסוד הוה מנה ליה. פי' גוחות, ונטות. כגון מי שהיה כותלו גוהה סתרו ובוטה, ופי' גוהה נוטה, והוא קרי נוטי. אמ' ר' אבהו מהאי קרא אסרו חג בעצותים עד וגו'. פי' המזבח עשר אמות (ז) והקרנות אמה אמה, שצריכה הערבה והיותו בה אמה להתגב על גבי (ה) קרנות המזבח שיש בה אמה. שהן גנויין, כאשר שנינו מקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה כו'. וירושלמי אמ' ר' יוס' מתניתא אמה אמה, וראשיהן כפופין על גבי המזבח.

(א) פי' צ"ח פסחים דף ק"ב ע"ב ויעברו השלם סבוף ע"ך אפי'. (ב) נראה דז"ל כך קלניא שם אוחו מקום ה"י ותנא דין וכו'. (ג) אולי ז"ל פי' גיחות היו גוחות כמו גמיות וכו' ועיי' צעור ע"ך גמין. (ד) אולי ז"ל עקר אמות עד למעלה מן הקרנות והכונה ע"ג בה אמה יותר להשתט ע"ג וכו'.